

Тамара Вуковић*

Академија наука и умјетности
Републике Српске
Бања Лука

ПИСМО ДУБРОВЧАНА КНЕЗУ ПАВЛУ РАДЕНОВИЋУ ПОВОДОМ ОЛОВА КОЈЕ ЈЕ ДРЖАО У ЊИХОВОМ ГРАДУ

Дубровник, 25. август 1411.

Сажетак: Послије смрти Марина Кабужића, кнез Павле Раденовић преко свог човјека, Браила Тезаловића, потражује олово које је повјерио овом дубровачком властелину и трговцу. Дубровачка општина затражила је од кнеза Павла да преко њихових посланика пошаље вјеровно писмо како би се тражено олово испоручило Браилу Тезаловићу, што је кнез и учинио.

Кључне ријечи: кнез Павле, Марин Кабужић, олово, Браило Тезаловић, протовестијар, писмо, дубровачки повјереници, Борач.

Крајем XIV вијека рудник Олово налазио се на посједу кнеза Павла Раденовића. Производња и извоз оловне руде из Олова и околних рудника повећани су у првим деценијама XV вијека.¹ Босанско олово, познато као *plumbum dulce*, било је меко и без примјеса, због чега је било тражено у Дубровнику. Дио увезеног олова Дубровчани су користили за локалне потребе, али веће количине су отпремали на италијанско тржиште, посебно у Венецију, и на Левант. Трговином оловом бавили су се припадници угледних дубровачких властеоских породица, као и пословни људи из Босне. Преко својих повјерљивих људи, у трговини

* Ел. пошта: vukovic-tamara@hotmail.com

¹ Више о томе видјети у: D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo 1961; ista, *O rudarskoj proizvodnji u srednjovjekovnoj Bosni*, Radovi sa Simpozijuma „Rudarstvo i metalurgija Bosne i Hercegovine od prahistorije do početka XX vijeka“, Zenica 1999, 177–183; V. Ignacij, *Neka pitanja o trgovini sa bosanskim olovom u Dubrovniku*, isto, 335–359; P. Ћук, *Дубровчани – закупци царине у Олову*, Земља Павловића, средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука – С. Сарајево 2003, 247–258; P. Živković, I. Jakić, *Gospodarske i kulturne veze Olova i Dubrovnika u srednjem vijeku*, Povijesni zbornik 1–1–2 (Osijek 2006–2007) 29–40.

оловом учествовали су и чланови породице Павловић, који су на тај начин остваривали знатне приходе. Кнез Павле одржавао је трговинске везе са Дубровчанима и у вријеме рата који је вођен између њих и краља Остоје (јун 1403. – мај 1404). Његов поданик Браило Тезаловић обратио се дубровачкој влади у септембру 1403. уз молбу да му дозволе да дође у њихов град са караваном натовареним оловом.² Вијеће умољених одобрило му је долазак у град, које је важило осам дана након празника Св. Михаила (29. септембар)³, због чега им се поново обраћао у још два наврата.⁴ Почетком 1409. кнез Павле обављао је трговачке послове везане за олово са дубровачким властелином и трговцем Марином Кабужићем. Послије Маринове смрти и диобе његове завјештане имовине, 9. јула 1411, кнез Павле је послао свог протовестијара Браила у Дубровник, како би средио заостале послове које је кнез имао са овим дубровачким трговцем.⁵

Ранија издања

Писмо је саставио словенски канцелар Руско Христифоровић по заповјести дубровачког кнеза и судија Великог суда. Препис писма сачуван је у првом тому серије *Lettere e commissioni di Levante*⁶. На истом листу, поред текста писма, налази се и запис који је настао 6. септембра 1411. Документ су раније објавили: М. Пуцић, *Споменици српски I*, 105–106, док. 196; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 250–251, док. 265.

Ово издање приређено је на основу снимка начињеног у Државном архиву у Дубровнику.

² DAD, *Reformationes (Ref.) XXXII*, fol. 170' (23. IX 1403); P. Živković, *Kreditno-trgovačke veze Braila Tezalovića sa Dubrovčanima*, *Zgodovinski časopis* 34–3 (1980) 300; М. Динић, *Босна од X до XV века*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 144.

³ DAD, *Ref. XXXII*, fol. 171 (25. IX 1403); P. Živković, *Kreditno-trgovačke veze Braila Tezalovića*, 301.

⁴ P. Živković, *Kreditno-trgovačke veze Braila Tezalovića*, 301.

⁵ P. Živković, *Brailo Tezalović, komornik, protovestijar i diplomata na dvoru Pavlovića*, *Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma*, Osijek 2002, 221–222; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић, дубровачки одметник – босански дипломата*, ИЧ LVI (2008) 390.

⁶ DAD, *Lettere e commissioni di Levante I*, fol. 84.

Текст писма**

+ Главномъ и велможномъ г[оспо]д[и]нъ кнезъ Павлъ вдъ
владѣщагѡ гр[а]да Дѣбровника |2| кнеза, властель и вдъ вѣсе
впкине многѡсрѣд[а]чно поздравлєнкѣ. |3| Г(ос)п(о)ство да ти ѡзна
5 |4| вѣамо доиде прот[о]вистарь вашъ Браило къ наредѣ|беникѡм[ь]
и вправителкѡм[ь] вѣсѣхъ работъ покоинога Марина Кавѣжикѡ
|5| къ Палкѣ Гѣндѣликѡ и къ Живкѣ Миловикѡ и вдъ
г(ос)п(о)ства ти стране |6| къ р(е)ченѣмъ принесе листъ вашъ како да
мѣ даде внои влово коє сте |7| били прѣпорѣчили и поставил(и) ѡ
р(е)ченога Марина. И вни вашемъ пис(а)нию |8| а и нѣмъ вѣроваше
10 да є посланкѣ г(ос)п(о)ства ти. Или г[оспо]д[и]не по колѣ се є
|9| згѡдило и прилѣчило внакои крѣ Марина Б[о]гъ потрѣбова
законна цѣкѡ |10| потрѣбно би послать г(ос)п(о)ствѣ ти тѣи ѿ
наша члов(ѣ)ка Мишѣ Радованикѡ |11| и Главка Радосаликѡ да
намъ кнезѣ и впкини г(ос)п(о)ство ти ѡпише по вашем[ь] |12| листѣ
15 подѣ вашѡм[ь] печатию ако хѡкѣте да се да р(е)ченомъ Браилѣ |13|
р(е)чено влово тако да мѣ се даа на мѣстѣ. ѿ томъ г(ос)п(о)ство
ти ѡпиши и по |14| тѣхъ людѣхъ на ѡста нарѣчи а ми да врѣшимо
како ваша м(и)л(о)сть заповѣди. |15|

20 + м(ѣ)с(е)ца аѡгѡста ꙗꙗ д(ь)нь |16|
ѡ Дѣбровникѣ |17|

+ вѣ вѣшеписанни листъ га Рѣско писах(ь) заповѣдию
г[оспо]д[и]на ми кнеза Климета |18| Бѣдачикѡ и нѣгѡвѣхъ сѣдига
Идрета Ѣвркочевкѡ, Живета Вѣлчеви|19|кѡ, Стѣпета Лѣкаревкѡ
и Паскога Растикѡ. |20|

Запис:

25 + м(ѣ)с(е)ца сѣктѣмѣвриѡ⁷ ꙗꙗ д(ь)нь лѣто рождѣства
Хр(и)с(то)ва ꙗꙗ ꙗꙗ и ꙗꙗ лѣто |21| приде Мишѡ и Главкѡ вдъ кнеза
Павла и донѣше листъ вдъ р(е)ченога |22| кнеза кои листъ рекоше
присегнѣвъ на с[в]ѣтом[ь] Ѣвангѣлию Хр(и)с(то)вѣ |23| крѣ га сѣ
30 примили вдъ рѣке р(е)ченога кнеза Павла ѡ Борчѣ ꙗꙗ д(ь)нь |24|
м(ѣ)с(е)ца сѣктѣмѣвриѡ ввогаи реч(е)нога. И такои свѣдоковаше крѣ є

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁷ М. Пуцић: сѣктѣмѣвриѡ; Љ. Стојановић: сѣктѣмѣвриѡ.

[25] хѡтѣньк и волга реч(е)нога кнеза Павла да се да шлово више [26] писанно Браилѡ Тезаловику. А вои питано прѣдъ г[оспо]д[и]на кнеза [27] Никшѡ Грѡбетикѡ и прѣдъ нигѡве сѡдик прѣдъ Андретѡм [28] Соркочевкѡм, Стѣпкѡм Лѡкаревикѡм[ѡ] и Марокѡмъ Бѡникѡм[ѡ].

Превод писма

+ Славном и велможном господину кнезу Павлу од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све Општине многосрдачан поздрав. Нека зна твоје господство да је овамо дошао ваш протовестијар Браило, код Палка Гундулића и Живка Миловића, службеника и извршиоца свих послова покојнога Марина Кабужића, и од стране вашег господства напријед поменути донио ваше писмо да му дају оно олово које сте повјерили и положили код реченог Марина. И они вашем писму, а и њему, повјероваше да га је послало твоје господство. Али господине, будући да се онако све задесило и догодило, јер је Марина Бог узео, због законитог споразума било би потребно послати твом господству наша два повјереника Милшу Радованића и Славка Радосалића да нама, кнезу и Општини, твоје господство напише у вашем писму под вашим печатом, ако хоћете да се поменутом Браилу дâ поменуто олово, тако да му се дâ на мјесту. О томе нека твоје господство упише и по тим људима усмено поручи, а ми да извршавамо како ваша милост заповиједи.

+ Мјесеца августа, 25. дана
У Дубровнику

+ Ово напријед писано писмо ја, Руско, писао сам по заповијести господина кнеза Климета Будачића и његових судија Андрета Соркочевића, Живета Влчевића, Степка Лукаревића и Паскоја Растића.

Запис:

+ Мјесеца септембра, шести дан, године од рођења Христовога 1411. љето, када су дошли Милша и Славко од кнеза Павла и донијели писмо од поменутог кнеза, за које су рекли, заклевши се на Светом Христовом јеванђељу, да су га примили из руке поменутог кнеза Павла у Борчу, други дан овог поменутог мјесеца септембра. И тако су посвједочили да се напријед уписано олово дâ Браилу Тезаловићу по жељи и вољи поменутог кнеза Павла. А ово је изнесено пред господина кнеза Никшу

Судя по рукописному началу, этот документ является частью делового письма или официальной записки. Текст написан в старорусском или церковнославянском стиле с использованием кириллицы. Начало документа содержит обращение к адресату и описание обстоятельств дела, упоминаются различные должности и лица, а также описаны действия, предпринятые по данному вопросу. В конце документа имеется подпись отправителя и дата составления документа.

Мудрость...
Левантский...

Далее следует второй раздел документа, который продолжает повествование о событиях или содержит дополнительные указания. Этот раздел начинается с нового заголовочного знака и содержит текст, который может относиться к конкретным действиям или результатам расследования.

Третий и последний крупный раздел документа, охватывающий большую часть нижней половины листа. Он содержит подробное описание событий, связанных с документом, и может включать в себя перечень лиц, участвовавших в процессе, а также ссылки на предыдущие документы или источники информации. В конце этого раздела также присутствует подпись и дата.

Lettere e commissioni di Levante I, fol. 84

Грубетића и пред његове судије, пред Андретом Соркочевећем, Степком Лукаревићем и Маројем Бунићем.

Дипломатичке особености

Протоколарни дио писма, који чине симболичка инвокација, инскрипција, интитулација и салутација, садржи једноставније дипломатичке формуле.

У експозицији Дубровчани су обавијестили кнеза Павла да је његов протовестијар, Браило Тезаловић⁸, дошао код извршиоца тестаментa Марина Кабужића и да потражује робу коју је овај трговац добио од кнеза. Наиме, послје Маринове смрти, кнез Павле морао је да регулише послове које је имао са овим дубровачким трговцем и властелином. Међу заосталим дуговањима Марина Кабужића нашло се и 251.975 литара (око 90.322 кг) олова, који су припадали Павлу Раденовићу.⁹

Излагање се завршава кроз диспозицију, у којој је садржан одговор дубровачких власти на захтјеве кнеза Павла. Наиме, дубровачке власти одбиле су да предају тражено олово док се не спроведу одређене радње како би се потврдила потраживања Павла Раденовића. Дубровчани су вјероватно мислили на писмо којим кнез Павле овлашћује Браила Тезаловића да у његово име подигне олово код извршиоца тестаментa, Палка Гундулића и Живка Миловића. Занимљиво је да се у преговорима око заосталих послова Марина Кабужића не помињу његови синови и насљедници Михаило, Никола и Данијел.¹⁰ У даљим преговорима са кнезом Павлом учествовали су посланици дубровачке владе, Милша

⁸ У служби кнеза Павла јавља се 1399, када је био цариник у Леденицама. Године 1411. Браило се први пут помиње као протовестијар Павла Раденовића. Р. Živković, *Дипломатска активност Браила Тезаловића*, Прилози ИИ у Сарајеву X–2 (1974) 31–53; isti, *Kreditno-trgovačke veze Braila Tezalovića*, 299–311; isti, *Brailo Tezalović, komornik, protovestijar i diplomata*, 216–233.

⁹ DAD, *Distributiones testamentorum* VII, fol. 97' (9. VII 1411). У истом документу помиње се и кнежев син Петар Павловић. Он је само двије седмице раније, 13. августа, у Дубровник послао свог човјека Радоја Љубишић из Требиња, преко кога је потраживао 50 литара (око 16,4 кг) сребра. М. Пуцић, *Споменици српски* I, 105, док. 195; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 529–530, док. 549.

¹⁰ Његов најстарији син Михаило Кабужић дјеловао је у то вријеме као високи чиновник Хрвоја Вукчића Хрватинића. У јануару 1412. вршио је службу као херцегов протовестијар. Детаљније: F. Bulić, *Serie dei Reggitori di Spalato*, *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata* 13 (1890) 47–48; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић*, 389–406.

Радованић и Славко Радосалић, који су због тога 2. септембра боравили код кнеза у граду Борач.

Есхатоколарни дио чине датум, који не садржи годину настанка писма, затим мјесто и потпис писара, уз навођење чиниоца судске власти.

Испод писма налази се запис који садржи попутне напомене из којих се сазнаје да су спроведене одговарајуће радње, којим су потврђена овлашћења Браила Тезаловића. Овај дио документа садржи обиљежја вјеровног писма.

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене сљедеће личности: **Павле Раденовић** (ГПБ 1, 3), **Браило Тезаловић** (ГПБ 3), **Руско Христифоровић** (ГПБ 2), **Палко Гундулић** (ГПБ 1, 2), **Живе Влчевић** (ГПБ 2), **Паскоје Растић** (ГПБ 4), **Мароје Бунић** (ГПБ 4), **Никша Грубетих** (ГПБ 2, према регистру).

Марин Кабужић (**Мароје Кабужић**, **Marinus de Saboga**, 1363–1409), 39 (страна), 5, 9, 11 (ред у издању) – дубровачки властелин. Бавио се трговином и у новембру 1392. основао је трговачко друштво (societas) са Влахом Менчетићем и браћом Михаилом и Марином Растићем. Снабдијевао је Дубровачку општину стручним кадровима и намирницама, а 1394. краљ Дабиша помиње га као гаранта за свог духовника. Од 1397. у пет наврата је биран за кнеза. У марту 1404. Марин Кабужић и Никола Пуцић послани су у Подвисоко како би са краљем Остојом преговарали о условима мира. Женио се двапут и имао је петоро дјеце (три сина и двије ћерке).

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 76, IV–VII; S. Ljubić, *Listine* IV, 323–324; К. Јиречек, *Споменици српски*, 52.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XV веку*, Београд 1960, 168, 391; N. Vjolić, *Dubrovačka vlasteoska obitelj „Kaboga“*, *Dubrovnik* 28–4 (1985) 85–87; Н. Исаиловић, *Михаило Кабужић*, 390–391; *HBL* 5, 680.

Живко Миловић, 39, 6 – дубровачки властелин. Године 1421. војвода Радосав Павловић предложио га је Дубровачкој општини као посредника у преговорима око продаје његовог дијела Конавала.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 105, 153–154; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 315, 529, 565.

Милша Радованић, 39, 13 – дубровачки трговац. Као повјереник дубровачке владе, учествовао је 1411. у преговорима око заоставштине Марина Кабужића. С том сврхом боравио је 19. августа код кнеза Петра Павловића, а 2. септембра код његовог оца, кнеза Павла Раденовића.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 105; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 529.

Славко Радосалић, 39, 13 – дубровачки трговац. Заједно са Милшом Радованићем био је дубровачки повјереник у преговорима између дубровачких власти и Павловића око заоставштине Марина Кабужића. Помиње се у одлуци Малог вијећа од 25. јуна 1420. поводом судског спора који се против њега водио у Новом Брду.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 105; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 529; *Дубровачко Мало веће о Србији (1415–1460)*, приредио А. Веселиновић, Београд 1997, 67.

Климе Будаџић (Clemens de Bodača), 1383–1409), 39, 22 – дубровачки властелин. Био је посљедњи представник рода Bodača. У завјери против Дубровачке републике, 1400. године, учествовала су и два припадника породице Будаџић, која су осуђена на смрт, након чега ова породица губи свој политички значај. Једино је Климе уживао већи углед још извјесно вријеме, а у августу 1411. обављао је дужност кнеза.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 142, 144.

Андрета Соркочевић (Andruschus Lauriçe de Sorgo), 1360–1413), 39, 23; 40, 33–34 – дубровачки властелин. Трговином се почео бавити 60-их година XIV вијека, када је трговао са тканинама, кожом, крзном и сољу. Члан Вијећа умољених постао је 1367, а као кнез појављује се 1379. и 1383. године. Током друге половине 80-их година успоставио је трговинске везе са Босном, одакле је увозио олово, а извозио со. Од 1393. често је биран за кнеза.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 417–418.

Степко Лукаревић (Stefanus de Lucaro), 1363–1416), 39, 23; 40, 34 – дубровачки властелин. Члан Вијећа умољених постао је 1367, а од 1380. у десет наврата је биран за кнеза. Често се јављао као судија, почев од 1378. године. Током 80-их и 90-их година бавио се поморском трговином, у првом реду извозом гвожђа, жита, соли и воска у Италију.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 300–301.

Установе и важнији термини

У претходним свескама већ су објашњени сљедећи појмови и установе: **протовестијар** и **судије** (ГПБ 1, према регистру).

Топографски подаци

У претходним свескама већ је објашњен сљедећи топоним: **Борач** (ГПБ 4, према регистру).

Tamara Vuković

Académie des sciences et des arts
de la République Serbe
Banja Luka

**LETTRES DES RAGUSAINS AU KNEZ PAVLE RADENOVIĆ AU
SUJET D'UNE QUANTITE DE PLOMB QU'IL DETENAIT DANS
LEUR VILLE**

Dubrovnik, 25 août 1411

Résumé

Lors du décès de Marin Kabužić, commerçant et noble ragusain, se trouvaient au nombre des biens en sa possession environ 90 tonnes de plomb qui appartenaient au knez bosniaque Pavle Radenović. Afin de régler les dernières affaires qu'il avait avec le défunt, le knez Pavle a dépêché à Dubrovnik Brailo Tezalović. Les autorités de Dubrovnik ont alors adressé au knez Pavle une lettre dans laquelle elles lui demandaient de confirmer, par le biais de leurs émissaires, le pouvoir dont il a investi Brailo Tezalović, afin que ce dernier puisse, au nom du knez, prendre possession du plomb. Milša Radovanić et Slavko Radosalić, qui ont séjourné chez le knez Pavle à Borač, ont attesté devant le dux et les magistrats [de Dubrovnik] que Brailo était bien habilité à se voir remettre le plomb réclamé.

Mots-clés: Knez Pavle, Marin Kabužić, plomb, Brailo Tezalović, protovestiaire, lettre, conseillers ragusains, Borač.